

Nr 8

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motioner om översyn av lagen om pensionstillskott, m. m.

Socialförsäkringsutskottet har i ett sammanhang behandlat följande motioner, nämligen

1) motionen 1971: 243 av herr *Hermansson* i Stockholm *m. fl.*, i vilken framställts yrkanden av innebörd

dels att riksdagen för sin del beslutar att 2 § lagen 1969: 205 om pensionstillskott fr.o.m. den 1 juli 1971 skall ha följande såsom motionens förslag betecknade lydelse:

(Gällande lydelse)

(Motionens förslag)

2 §

Pensionstillskott utgör *trettio* procent av basbeloppet.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

Pensionstillskott utgör *fyrtio* procent av basbeloppet.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 *tre*,
den 1 juli 1970—den 30 juni 1971 *sex*,
den 1 juli 1971—den 30 juni 1972 *nio*,
den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 *tolv*,
den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 *femton*,
den 1 juli 1974—den 30 juni 1975 *aderton*,
den 1 juli 1975—den 30 juni 1976 *tjugoen*,
den 1 juli 1976—den 30 juni 1977 *tjugofyra*,
den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 *tjugosju*
procent av basbeloppet.

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 *fyra*,
den 1 juli 1970—den 30 juni 1971 *åtta*,
den 1 juli 1971—den 30 juni 1972 *tolv*,
den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 *sexton*,
den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 *tjugo*,
den 1 juli 1974—den 30 juni 1975 *tjugofyra*,
den 1 juli 1975—den 30 juni 1976, *tjugoåtta*,
den 1 juli 1976—den 30 juni 1977 *trettiotvå*,
den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 *trettiosex*
procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas eller ökas i motsvarande mån, som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om all-

män försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas med sex tiondels procent för varje månad, under vilken ålderspensionen utgått.

Pensionstillskott till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas i motsvarande mån.

dels »att hemställan riktas till regeringen om att utarbeta förslag till härav betingade övriga ändringar i lagtexten»,

dels ock »att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om att en översyn av 'Lag 9 maj 1969 om pensionstillskott' företas och förslag utarbetas i syfte att åstadkomma en kraftigare standardförbättring för folkpensionärerna än den i nyssnämnda lag förutsedda».

Motionen innehåller vidare yrkande om utredning av frågan om lika pension för gifta och ogifta pensionstagare samt ett anslagsyrkande. Dessa yrkanden behandlar utskottet i andra sammanhang.

2) motionen 1971: 709 av herrar *Holmberg* och *Carlshamre*, i vilken hemställts »att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om snabb utredning om och förslag till ur AP-fonden finansierad komplettering av pensionstillskotten till folkpensionen».

Gällande bestämmelser

Enligt lag den 9 maj 1969 utgår pensionstillskott till folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension. Pensionstillskott började utgå den 1 juli 1969 och uppgick den första ettårsperioden till 3 % av basbeloppet. Tillskottet har därefter stigit till 6 % av basbeloppet för den andra ettårsperioden och kommer under de följande åtta åren att stiga årligen med 3 % så att pensionstillskottet uppgår till 30 % av basbeloppet från och med den 1 juli 1978. Genom pensionstillskotten kommer alla folkpensionärer att tillförsäkras en väsentligt höjd nivå för det ekonomiska grundskyddet under en tioårig utbyggnadsperiod. Det eko-

nomiska grundskyddet, som utgör 90 % av basbeloppet (70 % för en av två pensionsberättigade makar) i form av full ålders-, förtids- eller änkepension, kommer att öka för ensam pensionär till 120 % och för gift pensionär till 100 % av basbeloppet.

Pensionstillskotten är i princip avsedda endast för sådana pensionärer som saknar eller har obetydlig ATP. Tillskotten har därför gjorts inkomstprövade men hänsyn tas endast till inkomster i form av ATP-pension. Övriga sidoinkomster, hur betydande de än är, påverkar alltså inte rätten till pensionstillskott. Inkomstprövningen innebär att summan av utgående ATP-pension och pensionstillskott inte får överstiga 30 % av basbeloppet. Det kan också uttryckas så att — i den mån utgående ATP inte täcker skillnaden mellan den höjda garantinivån, 120 resp. 100 % av basbeloppet, och den garantinivå som tillförsäkras i form av full ålderspension, förtidspension eller änkepension, dvs. 90 resp. 70 % av basbeloppet — pensionstillskott skall utgå till pensionären.

Om grundförmånen utgår med reducerat belopp, skall pensionstillskottet reduceras i samma mån. Denna regel får betydelse i sådana fall där ålderspension tagits ut i förtid, förtidspension utgår med två tredjedels eller halv pension samt änkepension reducerats med hänsyn till ankans ålder.

Tidigare riksdagsbehandling

Pensionstillskott till folkpension infördes genom beslut av 1969 års riksdag. I anledning av propositionen (1969: 38) med förslag till lag om pensionstillskott, m. m. väcktes ett flertal motioner. I dessa framställdes bl. a. yrkanden av samma innebörd som yrkandena i förevarande motioner. Ärendet behandlades av andra lagutskottet i utlåtande 1969: 41.

Utskottet framhöll att propositionsförslaget tillförsäkrade pensionärer som saknade eller hade obetydlig ATP en successiv standardförbättring av sin pension och erinrade om att riksdagen i tidigare sammanhang uttalat sig för en sådan reform. Utskottet var berett att biträda den principiella lösning som lades fram i propositionen för den fortsatta förbättringen av folkpensionsförmånerna. När det gällde den föreslagna garantinivån fann utskottet att propositionens förslag om en nivå på 120 % av basbeloppet för ogift och 100 % för gift pensionär var lämpligt avvägt. Yrkande om en garantinivå på 130 respektive 110 % av basbeloppet — dvs. pensionstillskott på 40 i stället för 30 % av basbeloppet — avstyrktes därför. Detsamma gällde yrkande om utredning och förslag till en ur allmänna pensionsfonden finansierad komplettering av pensionstillskotten.

I anslutning till motionsyrkande att pensionstillskotten skulle utgå med oreducerade belopp även i sådana fall då grundförmånen är reducerad anförde utskottet:

Regler om reducering av pensionstillskotten har ansetts nödvändiga för att inte rubba relationerna mellan de olika förmånerna. Departementschefen har i fråga om reduktionen vid förtida uttag av pension jämväl betonat de på försäkringsmässiga bedömanden grundade principerna för beräkningen av pensionens storlek. Ett förtida uttag skall liksom ett uppskjutet uttag i princip vara från ekonomisk synpunkt neutralt för pensionären. Departementschefen har också understrukit att önskvärda förbättringar av pensionsförmånerna före 67 års ålder bör åstadkommas på annat sätt än genom en annan utformning av berörda regler. I det sammanhanget har han erinrat om att riksförsäkringsverket fått i uppdrag att utreda möjligheterna att i ökad utsträckning ge förtidspension åt den äldre arbetskraften.

Utskottet kan instämma med departementschefen. Utskottet avstyrker således motionerna och tillstyrker propositionen i förevarande del.

Motionsyrkandena återkom vid 1970 års riksdag. Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande 1970: 13 att det saknades skäl för riksdagen att frångå den bedömning som gjordes föregående år och avstyrkte motionerna.

Frågan om standardsäkring av utgående pensioner är på begäran av riksdagen (se 2LU 1969: 71) föremål för utredning i den förra året tillkallade pensionsålderskommittén. Enligt sina direktiv skall utredningen undersöka behovet av och möjligheterna att med hänsyn till inkomstutvecklingen och omfattningen av de resurser som kan ställas till förfogande förstärka de garantier rörande pensionsnivån som följer av nu gällande bestämmelser.

Utskottet

Vid 1969 års riksdag fattades beslut om den framtida utbyggnaden av folkpensioneringen. Beslutet innebar att folkpensionärerna tillförsäkrades en successiv höjning av sin pensionsnivå under den närmaste tioårsperioden. Höjningen skulle ske genom pensionstillskott som första året uppgick till 3 % av basbeloppet och sedan ökade med 3 % av basbeloppet varje år under tioårsperioden upp till 30 % av basbeloppet. Pensionstillskotten är avsedda för sådana pensionärer som saknar ATP-pension eller har obetydliga ATP-belopp. Särskilda inkomstprövningsregler har därför införts som innebär att, i de fall då ATP-pension utgår, pensionstillskotten begränsas till att fylla ut skillnaden mellan ATP-pensionen och 30 % av basbeloppet. Är ATP-pensionen större än 30 % av basbeloppet utgår inte något pensionstillskott alls.

Förevarande motioner syftar till ytterligare förbättringar av folkpensionärernas ställning. I motionen 1971: 243 yrkas att pensionstillskotten skall höjas till 4 % av basbeloppet och fullt utbyggda uppgå till 40 % av basbeloppet. Som en konsekvens härav yrkas att anslaget till Folkpensioner skall räknas upp med 250 miljoner kronor. Detta yr-

kande behandlas i utskottets betänkande 1971: 10. Vidare yrkas att lagen om pensionstillskott görs till föremål för översyn i syfte att åstadkomma kraftigare förbättringar för folkpensionärerna. Motionärerna tänker sig dels en ytterligare ökning av utgående pensionsbelopp, dels en revidering av den tioåriga uppbyggnadstiden. I motionen 1971: 709 hemställs om snabb utredning och förslag till en ur allmänna pensionsfonden finansierad komplettering av pensionstillskotten.

Motionsyrkanden med i huvudsak samma innebörd behandlades i samband med 1969 års riksdagsbeslut. Riksdagen uttalade därvid att propositionens förslag om pensionstillskott motsvarande 30 % av basbeloppet var lämpligt avvägt. Motionsyrkandet om en höjning av pensionstillskotten till 40 % av basbeloppet avvisades därför. Detsamma gällde yrkandet om en ur allmänna pensionsfonden finansierad komplettering av pensionstillskotten. Med hänvisning till dessa ställningstaganden avslog även 1970 års riksdag motioner i samma ämne.

I de i år väckta motionerna har inte åberopats några skäl som bör föranleda riksdagen att frångå den bedömning som gjordes föregående båda år. Utskottet avstyrker därför bifall till de i detta avsnitt angivna motionsyrkandena.

Om grundförmånen utgår med reducerat belopp skall pensionstillskotten reduceras i samma mån. Denna bestämmelse får betydelse i sådana fall där ålderspension tagits ut i förtid, förtidspension utgår med två tredjedels eller halv pension samt änkepension minskats med hänsyn till änkans ålder.

I motionen 1971: 243 yrkas att pensionstillskotten skall utgå med oreducerade belopp i samtliga nämnda fall.

Vid behandling av motionsyrkanden med samma innehåll 1969 och 1970 anförde riksdagen att regler om reducering av pensionstillskotten har ansetts nödvändiga för att inte rubba relationerna mellan de olika förmånerna. I fråga om reduktionen vid förtida uttag av pension betonade riksdagen att beräkningen av pensionens storlek bygger på försäkringsmatematiska bedömanden och att ett förtida uttag liksom ett uppskjutet uttag i princip skall vara neutralt för pensionären från ekonomisk synpunkt. Riksdagen underströk också att önskvärda förbättringar av pensionsförmånerna före 67 års ålder borde åstadkommas på annat sätt än genom ändrad utformning av reduceringsreglerna i lagen om pensionstillskott. Riksdagen avslog med hänvisning härtill berörda motionsyrkanden.

Någon anledning för riksdagen att inta annan ståndpunkt i frågan i år föreligger enligt utskottets mening inte. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1971: 243 jämväl i denna del.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa

- A. att motionen 1971: 243, såvitt avser en höjning av pensions-tillskotten och en översyn av lagen om pensionstillskott, samt motionen 1971: 709 inte föranleder någon riksdagens åtgärd;
- B. att motionen 1971: 243, såvitt avser slopanDET av reducerings-reglerna i lagen om pensionstillskott, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1971

På socialförsäkringsutskottets vägnar

ERIC CARLSSON

Närvarande: herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), Fredriksson (s), Ringaby (m)*, fröken Sandell (s), herrar Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fru Håvik (s), herrar Björck i Nässjö (m), Nordberg (s), fröken Pehrsson (c), herrar Hermansson i Malmberget (vpk)*, fröken Bergström (fp) och herr Signell (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1) vid *utskottets hemställan under A.* av herr *Hermansson* i Malmberget (vpk) som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med orden »Motionsyrkanden med» och slutar med orden »angivna motionsyrkandena» bort ersättas med text av följande lydelse.

»Den av 1969 års riksdag antagna planen för pensionsförbättringar under en tioårsperiod genom införandet av pensionstillskott ger såsom framhållits i av vpk:s riksdagsgrupp väckta motioner åren 1969 och 1970 otillräckliga förbättringar. Ett alltför ringa antal pensionärer får dessutom del av standardförbättringen. I motionen 1971: 243 föreslås en höjning av de årliga pensionstillskotten från tre till fyra procent av basbeloppet. Detta betyder för den tredje etappen av tioårsplanen att pensionstillskotten fr.o.m. den 1 juli 1971 beräknas efter *tolv* procent på basbeloppet. Vidare föreslås att lagen om pensionstillskott görs till föremål för översyn i syfte att åstadkomma ännu kraftigare förbättringar för folkpensionärerna, t.ex. genom en ytterligare ökning av utgående pensionsbelopp och en revidering av den tioåriga uppbyggnadstiden. Utskottet finner den föreslagna höjningen av pensionstillskotten väl motiverad och tillstyrker därför detta motionsyrkande. Likaså tillstyrker utskottet yrkandet om en översyn av lagen om pensionstillskott. Förslagen bör enligt utskottets mening finansieras

över statsbudgeten. Att som föreslås i motionen 1971: 709 finansiera en komplettering av pensionstillskotten ur AP-fonden kan utskottet inte tillstyrka.»

dels ock att utskottet under A. bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 243, såvitt nu är i fråga, och med avslag på motionen 1971: 709

a) för sin del beslutar att 2 § första och andra styckena lagen 1969: 205 om pensionstillskott fr.o.m. den 1 juli 1971 skall ha följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse.

(Gällande lydelse)

(Utskottets förslag)

2 §

Pensionstillskott utgör *tre*ttio procent av basbeloppet.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskott utgöra

Pensionstillskott utgör *fyr*tio procent av basbeloppet.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskott utgöra

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 *tre*,
den 1 juli 1970—den 30 juni 1971 *sex*,
den 1 juli 1971—den 30 juni 1972 *nio*,
den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 *tolv*,
den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 *femton*,
den 1 juli 1974—den 30 juni 1975 *aderton*,
den 1 juli 1975—den 30 juni 1976 *tjugoen*,
den 1 juli 1976—den 30 juni 1977 *tjugofyra*,
den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 *tjugosju*
procent av basbeloppet.

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 *fyra*,
den 1 juli 1970—den 30 juni 1971 *åtta*,
den 1 juli 1971—den 30 juni 1972 *tolv*,
den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 *sexton*,
den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 *tjugo*,
den 1 juli 1974—den 30 juni 1975 *tjugofyra*,
den 1 juli 1975—den 30 juni 1976 *tjugoåtta*,
den 1 juli 1976—den 30 juni 1977 *tre*ttiotvå,
den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 *tre*ttiosex
procent av basbeloppet.

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om översyn av lagen 1969: 205 om pensionstillskott i syfte att förslag framläggs om ytterligare standardförbättringar för folkpensionärerna.»

2) vid *utskottets hemställan under A.* av herrar *Ringaby* (m) och *Björck* i Nässjö (m) som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med orden »Motionsyrkanden med» och slutar med orden »angivna motionsyrkandena» bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet anser, såsom framhållits i motionen 1971: 709, att det är otillfredsställande att de äldsta folkpensionärerna — som ställts utanför ATP — inte tilldelas kraftigare pensionshöjningar. De yngsta i den gruppen kommer att vara 83 år gamla när tillskotten nått upp till garantinivån om 8 år. När den förbättring som dessa pensionärer får väl börjar märkas, har de uppnått så pass hög ålder att de mänskligt att döma knappast själva kan ha någon större glädje av förbättringen.

Syftet med den allmänna pensioneringen bör vara att bygga upp så pass väl tilltagna pensioner, att behovet av ekonomisk förstärkning i form av bostadstillägg, socialbidrag, osv. till folkpensionärer på sikt minskas väsentligt.

De nu utbetalda pensionstillskotten förutsätter en viss samordning mellan folkpensions- och tilläggspensionssystemen. Kostnadstäckningen är således numera inte en så klart avgränsad statsfinansiell angelägenhet som tidigare ansetts ha varit fallet. Utskottet anser därför att möjligheten att utnyttja AP-fonden för finansiering av förstärkta pensionstillskott bör såsom föreslås i motionen 1971: 709 utredas. Därigenom blir yrkandet i motionen 1971: 243 om en översyn av lagen om pensionstillskott i syfte att åstadkomma ytterligare standardförbättringar för folkpensionärerna i huvudsak tillgodosett. Yrkandet i sistnämnda motion om höjning av pensionstillskotten från den 1 juli 1971 kan utskottet däremot inte biträda.»

dels ock att utskottet under A. bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 709 och med avslag på motionen 1971: 243, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning om en ur AP-fonden finansierad komplettering av pensionstillskotten till folkpension».

3) vid *utskottets hemställan under B.* av herr *Hermansson* i *Malmberget* (vpk) som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med orden »Vid behandlingen» och slutar med orden »denna del» bort ersättas med text av följande lydelse.

»Systemet med reducerade pensionstillskott betyder i praktiken att klyftan i levnadsvillkor år för år vidgas mellan olika grupper av pensionstagare. Detta står i strid mot den så ofta åberopade principen om jämlikhet och inkomstutjämning.

Enligt utskottets mening bör därför ifrågavarande reduceringsregler i lagen om pensionstillskott tas bort. Utskottet tillstyrker med hänvisning härtill motionen 1971: 243 i nämnda avseende.»

dels ock att utskottet under B. bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 243, såvitt nu är i fråga,

1) för sin del beslutar att de tre sista styckena i 2 § lagen 1969: 205 om pensionstillskott fr.o.m. den 1 juli 1971 skall utgå, samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till härav betingade övriga ändringar i lagtexten».